

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ВІНОГРАДАРСТВА
ТА ПЛОДООВОЧІВНИЦТВА

ПЛОДІВНИЦТВО

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

МИКОЛАЇВ
2023

УДК 634.1
ПЗ9

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету агротехнологій Миколаївського національного аграрного університету від 12 жовтня 2023 р. Протокол № 4.

Укладачі:

М. О. Самойленко — доктор с.-г. наук, професор кафедри виноградарства та плодоовочівництва, Миколаївський національний аграрний університет;

Р. М. Буцик — кандидат с.-г. наук, доцент кафедри плодівництва і виноградарства, Уманський національний університет садівництва

Рецензенти:

В. В. Заморський — доктор с.-г. наук, професор кафедри плодівництва і виноградарства, Уманський національний університет садівництва;

В. Г. Миколайчук — кандидат с.-г. наук, доцент кафедри рослинництва та садово-паркового господарства, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2023

А

Аблакування — спосіб щеплення, при якому з'єднуються два пагони сусідніх рослин не відділені від материнських рослин.

Автор сорту — особа, яка безпосередньо створила (виявила, або поліпшена) сорт.

Агробіологічні ознаки сорту — ознаки сорту, які визначаються візуально (строк дозрівання, врожайність, якість продукції, сила росту і визрівання пагонів, ураженість хворобами, шкідниками, тощо).

Адаптивність рослин — сукупність особливостей біологічного виду, яка забезпечує можливість пристосування його до конкретних умов зовнішнього середовища і одночасно сам процес пристосування.

Адаптування рослин — пристосування рослин до умов існування.

Акліматизація — пристосування рослинних організмів до нових, незвичайних для них кліматичних умов.

Акт апробації — спеціаліст, який має відповідну спеціальну освіту, добре обізнану на сортах, щорічно підвищує знання на курсах і має документ, який засвідчує його право проводити апробацію.

Активна брунька — брунька, яка проростає в рік її утворення, або ж з неї виростає стеблове утворення наступної вегетації.

Апекс — верхівка осьових органів рослини (стебла і кореня), де розміщена апікальна меристема.

Апікальний ріст — ріст пагонів у більшості рослин за рахунок діяльності первинної тканини, розміщеної в конусі наростання.

Апробатор — спеціаліст, який має відповідну спеціальну освіту, добре обізнаний у сортах, щорічно підвищує знання на курсах і має документ, який засвідчує його право проводити апробацію.

Апробаційні ознаки сорту — морфологічні ознаки, за якими визначаються достовірність сорту.

Апробація — обстеження плодових та ягідних насаджень з метою виділення сортових і маточних дерев або кущів.

Апробація садивного матеріалу — обстеження садивного матеріалу з метою визначення належності його до певного

помологічного, ампелографічного сорту та видалення домішок.

Апробування маточних насаджень — обстеження плодових та ягідних насаджень з метою виділення сортових і маточних дерев або кущів.

Б

Базовий розсадник — спеціалізоване плодорозсадницьке підприємство, створене на базі науково-дослідної установи, спеціалізованого господарства, має відповідне оснащення і діяльність якого координується відповідними галузевими науковими установами.

Базовий садивний матеріал — садовий матеріал, вільний від вірусної і бактеріальної інфекції, вирощений під відповідальність виробника у відповідності до прийнятої практики збереження ідентичного сорту, клону, стійкості до хвороб шляхом вегетативного розмноження безпосередньо із вихідного садивного матеріалу.

Бандажування — спосіб захисту місць щеплення і всієї прищепи від висушування покриттям полімерною плівкою у вигляді бандажу.

Без'ярусна крона — крона, гілки якої розміщені на стовбурі поодинокі, через певну відстань.

Безвірусний садивний матеріал — садивний матеріал, отриманий вегетативним розмноженням маточних рослин, вільних від вірусних, вірусоподібних і бактеріальних інфекцій.

Безлідерна крона — крона, при формуванні якої центральний провідник відгинають убік або видаляють.

Безнасінний плід — плід, який не має насіння, характеризується меншими розмірами, видозміненою, часто виродливою формою.

Безпересадочна культура вирощування саджанців — спосіб вирощування садивного матеріалу, при якому насіння плодових культур висівається безпосередньо в перше поле плодового розсадника.

Безстрижнева коренева система — сукупність певної кількості основних коренів, приблизно однакових за силою росту.

Бороздування — розрізання кори вздовж штамба чи гілок без пошкодження камбію та деревини з довжиною розрізу 10,0...20,0 см при інтервалі 5,0...7,0 см.

Бороздування живців — нанесення коротких повздовжніх надрізів на нижньому вузлі живця для стимулювання процесів коренеутворення.

Бруки — щільні, валикоподібні напливи в зоні спайки щеплених саджанців на клонові підщепах

Брунька — пагін, що перебуває в стані відносного спокою.

Брунька вегетативно-генеративна, або змішана — брунька, яка має зачатки квітки, суцвіття та листка і пагонів.

Брунька верхівкова — брунька, розміщена на кінці пагона, що забезпечує його ріст у довжину.

Брунька генеративна — брунька, з якої при розбрунькуванні розвивається квітка або суцвіття.

Брунька листова — брунька, яка після розбрунькування дає лист, або розетку листків.

Брунька пазушка — брунька, розміщена в пазусі листка.

Брунька придаткова, або адвентивна — брунька, що утворюється в різних частинах кореня і стебла поза пазухою листа і розміщена в місцях зрізів, зламів, ран, а також на річних кільцях біля основних гілок.

Брунька ростова — брунька, яка після розбрунькування дає вегетативний пагін.

Брунька спляча (резервна) — брунька, яка протягом багатьох років не розпускається, зберігаючи при цьому життєздатність.

Брунькова мутація — зміна спадкових ознак, що виникають у тканинах, з яких утворилася брунька.

Букетна гілочка — плодове утворення довжиною до 5,0 см з групою бруньок на верхівці, з яких бокові є генеративними, а центральна — вегетативною.

В

Вакуум-інфільтрування живців — спосіб прискореного вимочування живців підщеп із застосуванням вакуум-інфільтраційних установок.

Валовий урожай — урожай, зібраний з усієї площі, на якій вирощуються плодіві та ягідні культури.

- Вегетативна брунька** — брунька, з якої розвиваються пагони та нові бруньки.
- Вегетативна коренева система** — корені, що розвиваються з корневих зачатків пероциклу стебла або кореня.
- Вегетативне розмноження** — процес відтворення нового покоління із соматичних тканин вегетативних частин материнської рослини, при якому спадкові оцінки і властивості сорту повністю зберігаються.
- Вегетативний розвиток** — процес формування вегетативних органів.
- Вертикальне розміщення гілок** — відстань між гілками по вертикалі.
- Вертикальні корені** — корені, які ростуть вертикально вниз і можуть досягати глибини 10,0 м, надають дереву стійкість і забезпечують його водою та мінеральними солями з нижніх шарів ґрунту та підґрунтя.
- Верхівкова брунька** — брунька, розміщена на кінці пагона, що забезпечує його ріст у довжину.
- Визначення потреби в тарі, пакувальних матеріалах, інвентарі та робочій силі** — обчислення, зроблені на підставі прогнозування обсягу врожаю, котрі дозволяють провести збір плодів в оптимальні строки з найменшими втратами.
- Виламування пагонів** — різновид проріджування, при якому молоді пагони, інтенсивний ріст яких у майбутньому може спричинити загушення крони, видаляють на початку їх росту.
- Вимочування садивного матеріалу** — витримування садивного матеріалу у спеціальних посудинах з водою температурою 18,0...20,0 °С протягом певного часу.
- Вихід живців** — кількість живців, отриманих з 1,0 га або одного куща (рослини).
- Вихід саджанців** — кількість саджанців, отриманих з 1,0 га або одиниці площі.
- Вихідний матеріал для розмноження** — садивний матеріал, вільний від вірусів і бактеріальної інфекції, вирощений під відповідальність виробника у відповідності до прийнятої практики для збереження ідентичності сорту, клону, стійкості до хвороб, призначений для виробництва базового або сертифікованого садивного матеріалу.

Відводок — пагін, пригнутий і загорнений у середньої його частині ґрунтом з метою отримання нової кореневласної рослини.

Відділення вирощування саджанців — 7...8-пільна плодорозсадницька сівозміна, у трьох полях якої вирощують саджанці, що різняться за віком і станом розвитку.

Відділення маточних насаджень — складова плодового розсадника, до якої входять маточно-насіньвий сад, маточно-сортний сад, маточник насаджень ягідних культур, маточник клонових підщеп, маточних лісових та декоративних рослин.

Відділення розмноження підщеп — складова частина плодового розсадника, до якої входить шкілька сіянців, пікірувальна дільниця і КЗЖ.

Відновлювальне обрізування — вид обрізування, спрямований на повернення здатності до росту і плодоношення у занедбаних дерев та пошкоджених несприятливими погодно-кліматичними умовами, шкідниками або під час проведення робіт у саду.

Відсадок — рослина, одержана укоріненням у ґрунті невідокремленого від материнської рослини пагона.

Вікові періоди плодкових рослин — життєвий цикл плодового дерева, умовно поділений на відрізки, кожний з яких характеризується певним рівнем і спрямованістю процесів обміну, співвідношенням росту та плодоношення, між появою нових органів і відмиранням старих.

Віруси — найдрібніші доклітинної будови збудники інфекційних захворювань рослин, які розвиваються лише в живих клітинах.

Вірус-тест — експериментальна перевірка рослин на наявність вірусу за допомогою антисироватки, трав'янистих і деревних індикаторів.

Вітроломні смуги — лінії з відповідних порід дерев, висаджені залежно від зони в 1...2 ряди на межах кварталів з метою запобігання згубного впливу вітру на насадження.

Вічко — брунька з щитком.

Вкорочений пагін (брахібласт) — пагін до 6,0...8,0 см завдовжки, міжвузля дуже вкорочене, бічні бруньки здебільшого не досить сформовані

Вкорочування — видалення верхівки пагона, однорічного приросту та гілок дворічних і старшого віку.

Власник сорту — особа, якій належить і це засвідчено патентом право на сорт.

Внутрішньо кварталні — дороги, прокладені всередині кварталу через кожні 100,0...120,0 м упоперек рядів дерев, які скорочують шлях транспортним засобам при переїздах з однієї ділянки кварталу в інші та при транспортуванні урожаю.

Вовчки (жировики) — сильні вертикальні пагони, з довгими міжвузлями, великими листками та недорозвинутими пазушними бруньками, що виникають із сплячих бруньок.

Вовчки (жировики) — сильні вертикальні пагони, що виростають із сплячих бруньок з довгими міжвузлями, великими листками та недорозвинутими пазушними бруньками.

Всмоктувальні корені — корені білого або світло-жовтого кольору завдовжки 0,1...4,0 м і завтовшки 0,3...3,0 мм, які вбирають з ґрунту воду і мінеральні речовини, відзначаються високою фізіологічною активністю і відмирають через 15,0...25,0 днів, не переходячи до вторинної будови.

Вузли — місце кріплення листка і бруньки на пагоні.

Вусик — бічний тонкий, довгий сланкий пагін суниці, що відростає на прикінці цвітіння із пазух листків.

Г

Генеративна брунька — брунька, з якої при проростанні розвивається квітка або суцвіття.

Генеративний розвиток — розвиток вищих рослин, в тому числі плодових, що зумовлює перехід до цвітіння та плодоношення.

Генеративні (плодові) гілки — гілки, на яких формуються плоди.

Генеративно–вегетативна брунька — мішана брунька, яка має зачатки квітки чи суцвіття та листків і пагонів.

Гібрид — сіянець, одержаний від схрещування двох рослин з дещо різними спадковими ознаками.

Гілка — стебло будь-якого віку з боковими відгалуженнями.

Гілки напівскелетні — гілки другого, іноді третього порядків, що відходять від основних (скелетних) гілок

Гілки основні (гілки скелетні) — великі гілки першого порядку, що складають кістяк (остов) дерева.

- Гілочка генеративна (плодова)** — гілки, на яких формуються плоди 2. Гілочка плодова — пагін минулого року, довжиною 10,0...40,0 см, який по всій довжині має генеративні бруньки, а на верхівці — вегетативну бруньку..
- Гілочка змішана** — плодова гілка, по всій довжині якої у довільному порядку розміщені генеративні та вегетативні бруньки з обов'язковою вегетативною верхівковою брунькою.
- Глибина садіння живців** — глибина на яку садять живці.
- Горизонтальні відсадки, або китайські** — спосіб одержання кореневласних саджанців, при якому довгі пагони вкладають у борозенки глибиною 15,0...20,0 см у всі боки від материнської рослини, або у напрямку ряду, пришпилюють їх і підгортають пагони, що появляються з вічок, пухкою вологою землею.
- Горизонтальні корені** — корені, розміщені у поверхневому шарі ґрунту паралельно до його поверхні.
- Горіх** — плід із сухою оболонкою (шкарлупою), а їстівною частиною їх є насіння.
- Горіхоплідні культури** — плодові культури, які мають плід у вигляді сухої кістянки.
- Груп кісточкових порід** — основним критерієм об'єднання рослин в цю групу є морфологічно-анатомічна подібність плода — однонасінна кістянка з соковитим їстівним оплоднем.
- Група горіхоплідних порід** — об'єднуючим фактором є подібність морфологічно-споживчих особливостей плодів, їстівною частиною у яких є насіння у твердій сухій оболонці.
- Група зерняткових порід** — основним критерієм об'єднання рослин в цю групу є морфологічно-анатомічна подібність плода та особливість насіння, яке має вигляд зерна.
- Група цитрусових** — об'єднані культури подібні за морфологічно-анатомічними ознаками плоду — померанець.
- Група цитрусових** — об'єднані культури подібні за морфологічно-анатомічними ознаками плодів та відношення до зовнішніх умов.
- Група ягідних порід** — основним критерієм об'єднання у групу є певна подібність біологічно-споживчих ознак плодів, плід — соковита ягода.

Д

Двodomні рослини — плодови рослини, які мають лише чоловічі або жіночі квітки.

Двостатева квітки — квітки, які мають одночасно маточку і тичинки.

Державний Реєстр виробників насіння і садивного матеріалу — перелік суб'єктів насінництва та розсадництва, яким надано право вирощувати та реалізувати насіння і садивний матеріал.

Достигання — процес глибоких біохімічних змін, які відбуваються у плодах за рахунок енергії дихання.

Друге поле розсадника — структурна одиниця відділення вирощування саджанців, де із заокулірованих у минулому році вічок формуються однорічні саджанці.

Е

Еліта — рослини, що використовуються для закладання репродуктивних маточників у плодорозсадницьких господарствах.

Ж

Жаростійкість — біологічна властивість плодових та ягідних рослин витримувати високу температуру (перегрівання) з найменшою шкодою для росту і розвитку.

Живець — частина однорічного пагона культурного сорту з 2...3 добре розвиненими бруньками.

Живці зелені — частина однорічних пагонів, які нарізують у період вегетації з 1...2 вічками і листками.

Живцювання — поділ однорічних (зелених або здерев'янілих) пагонів на відрізки (живці) з метою послідуєчого їх використання для вегетативного розмноження (укорінення) рослин.

Життєвий цикл — сукупність генетично обумовлених фізіолого-біохімічних і морфологічних змін, які відбуваються в

організмі рослин внаслідок запліднення яйцеклітини до його природної смерті у звичайних умовах середовища.

З

Зберігання насіння — комплекс заходів, спрямованих на створення оптимальних умов збереження високих посівних якостей насіння.

Збір урожаю — процес збирання плодів певної стадії стиглості з наступним їх транспортуванням до місць зберігання, переробки або реалізації.

Зимове щеплення — щеплення, що проводять у спеціальних приміщеннях способом поліпшеного копулювання протягом зимового періоду.

Зимово-весняне обрізування — обрізування кісточкових порід та менш морозостійких сортів зерняткових порід після того, як мине загроза сильних морозів, у період з кінця лютого до початку вегетації

Зимостійкість — біологічна властивість плодових дерев та ягідних рослин витримувати без пошкоджень комплекс несприятливих умов зимового періоду.

Змішана коренева система — коренева система, в якій поряд з головним коренем та системою коренів, що належать до нього, в зоні кореневої шийки та на основних коренях розміщені придаткові (адвентивні) корені.

Знезараження садивного матеріалу — обробка садивного матеріалу дезінфікуючими засобами, які знешкоджують збудників хвороб і шкідників, але не впливають на життєздатність садивного матеріалу.

Знімальна стиглість плодів — ступінь стиглості, при якому плоди та ягоди здатні після збирання дозрівати і набувати стану споживчої стиглості, а також придатні для транспортування, технічної переробки та тривалого зберігання.

І

Ізольована культура (метод ізольованої культури) — метод вирощування ізольованих від рослин органів, тканин і клітин

на стерильних синтетичних середовищах в умовах, що контролюються.

Імунітет рослин — несприятливість рослин до хвороб і шкідників.

Імунність сорту — стійкість рослин певного сорту до ураження хворобами та шкідниками.

Інвентаризація саду – визначення кількості дерев, які загинули та дуже пошкоджені, що належать до викорчовування, пошкоджені та придатні для лікування, врахування домішок інших сортів в кварталі з метою заміни їх шляхом перещеплення основними сортами.

Індивідуальний спосіб збирання урожаю — спосіб, при якому всі операції, пов'язані з технологією збору плодів, виконуються однією людиною.

Індикаторні рослини (рослини-індикатори) — рослини, які використовуються для діагностики інфекційних захворювань, виявлення латентних (вірусних, мікоплазмових, бактеріальних) інфекцій.

Інтродукція — успішне впровадження якого-небудь іншого виду рослин з іншої місцевості в нові природні комплекси.

Інфікування садового матеріалу — повторне зараження садивного матеріалу.

К

Калібрування живців — сортування живців за розміром їх діаметри.

Калібрування плодів — сортування плодів за розміром чи масою на однакові фракції.

Калюс — ростова тканина, яка утворюється у місцях нанесення ран, забезпечує заростання ран, зростання компонентів щеплення.

Карантин — система заходів, спрямована на попередження завезення і поширення небезпечних шкідливих комах, кліщів, нематод, збудників хвороб, а також на ліквідацію їх у випадку появи.

Карантин — система заходів, спрямованих на попередження завезення і поширення небезпечних шкідливих комах, кліщів, нематод, збудників хвороб, а також на ліквідацію їх в різні прояви.

- Карантинний сертифікат** — документ, що засвідчує відсутність карантинних об'єктів на розсадницькому підприємстві.
- Категорії садивного матеріалу** — градація садивного матеріалу, маточників за селекційною цінністю, фітосанітарному стану і призначенню.
- Квадратний спосіб розміщення дерев** — спосіб, при якому відстань між деревами в ряду і між рядами однакова.
- Квартал плодового саду** — територіальна одиниця саду, розміри якої визначаються рельєфом місцевості, ерозійними процесами, зрошувальною мережею та системою доріг.
- Квітконос** — пагін, що складається із розгалуженого стебла, 1...2 листків та суцвіття з 3...10 квітками; розвивається з верхівкової бруньки ріжка і відмирає після плодоношення.
- Кербування** — видалення над брунькою чи гілкою або під нею смужки кори завширшки 1,0...4,0 мм, що відповідно посилює чи послабляє її ріст.
- Кільцево-ярусна крона** — крона, яруси якої формуються з гілок, що виростили з суміжних бруньок, внаслідок чого утворюється кільце.
- Кільцювання** — видалення на гільці півкільцями чи по спіралі смужок кори завширшки до 1,0 см з подальшим замащуванням ран садовим варом та обв'язуванням плівкою. 2. **Кільцювання**. — видалення на гільці смужок кори завширшки до 1,0 см півкільцями чи по спіралі з подальшим замазуванням ран садовим варом та обв'язуванням плівкою.
- Кільчата** — найкоротше плодове утворення довжиною до 5,0 см з недорозвиненими бічними бруньками і добре сформованою верхівковою генеративною або вегетативною брунькою.
- Кільчування живців** — захід передпосадкової підготовки живців шляхом впливу на їх базальну частину підщепи підвищених, а на апікальну частину — понижених температур.
- Кістянка** — плід кісточкових порід, їстівною частиною яких є соковитий мезокарпій, а насіння розміщується в здерев'янілому ендокарпії — кісточці.
- Клон** — рослина, розмножена вегетативним способом.
- Книга розсадника** — основний документ сортового контролю плодового розсадника, в якому фіксуються усі етапи ведення розсадницької справи.

Комбінована крона — крона, що містить елементи та ознаки різних систем формування.

Конкуренти — пагони, що виникають з 1...2 бруньок, найближчих до верхівкової за напрямом та силою росту, не поступаються перед пагоном подовження або переважають його за довжиною.

Контейнер для плодів — розбірна конструкція певних розмірів, що складається з прямокутних елементів з металевою основою та пиломатеріалів.

Контурний спосіб розміщення дерев — спосіб, при якому ряди дерев копіюють рельєф місцевості і розміщені по горизонталі.

Копулювання — спосіб щеплення за допомогою живців приблизно однакового діаметру з підщепою, зріз яких має навкісну форму.

Копулювання — спосіб щеплення шляхом з'єднання навкісних зрізів живців (саджанця підщепи і живця прищепи), які мають приблизно однакові за діаметром розміри.

Кореляція органів і утворень рослини — певне співвідношення їх росту, розвитку і старінням в зв'язку з анатомічними та фізіологічними взаємовідношеннями між ними.

Коренева система — сукупність коренів усіх порядків галуження, структур і функцій. 2. Сукупність всієї кількості коренів рослини.

Коренева система безстрижнева — сукупність основних коренів, приблизно однакових за силою росту.

Коренева система вегетативна — корені, що розвиваються з корневих зачатків перичиклу стебла або кореня.

Коренева система змішана — коренева система, у якої поряд з головним коренем та системою коренів, що належать до нього, в зоні кореневої шийки та на основних коренях розміщені додаткові (адвентивні) корені.

Коренева система мичкувата — коренева система, у якої численні основні та обростаючі корені вкриті суцільною кореневою мичкою

Коренева система насіннева — коренева система, яка утворюється з первинного корінця зародка насінини і відрізняється наявністю головного (стрижневого) коріння.

Коренева система стрижнева — коренева система, у якої за силою росту значною мірою виділяється центральний корінь.

Коренева шийка — місце переходу кореня в стебло, справжня у сіянців і умовна у вегетативно розмножуваних рослин.

Кореневі волоски — тонкі трубчасті виступи на клітинах епідермісу обростаючих коренів, які збільшують обмінну поверхню і за сумарною довжиною значно перевищують загальну довжину коренів.

Кореневласні рослини — рослини, що ростуть на власному корені на відміну від щеплених, що ростуть на корені інших рослин-підщеп.

Коренепаростковий пагін — пагін, що утворюється з бруньки, сформованої на корені, підземна частина яких має придаткові корені і у кореневласних рослин має всі ознаки сорту.

Корені вертикальні — корені, які ростуть вертикально і можуть досягати глибини 10,0 м, надають рослині стійкості закріплення у ґрунті, забезпечують її водою та мінеральними солями з нижніх шарів ґрунту та підґрунту.

Корені горизонтальні — корені, які розміщені у поверхневому шарі ґрунту паралельно до його поверхні.

Корені напівскелетні — корені другого і третього порядків галуження.

Корені обросткові — тонкі короткі корені вище другого порядку галуження, що становлять основну масу кореневої системи, які активно поглинають воду та мінеральні речовини, синтезують деякі органічні сполуки і мають довжину до кілька сантиметрів, а діаметр до 3,0 мм

Корені основні (корні скелетні) — корені нульового і першого порядків галуження, що утримують рослину в ґрунті.

Корені провідні — корені коричневого кольору, по яких рухаються вода та мінеральні речовини і пластичні матеріали висхідною та низхідною течіями.

Корені ростові — корені довжиною 10,0...25,0 см, які забезпечують просування кореневої системи в нові ділянки ґрунту та поглинання води і мінеральних речовин.

Корені усмоктувальні — корені білого або світло-жовтого кольору. Довжиною 0,1...4,0 і завтовшки 0,3...3,0 м, які вбирають з ґрунтом воду і мінеральні речовини, відзначаються високою фізіологічною активністю і відмирають через 15...25 днів, не переходячи до вторинної будови.

Корінь — підземна частина дерева ?.

- Крона** — сукупність всіх розгалужень та гілок дерева з центральним провідником або без нього.
- Крона без'ярусна** — крона, гілки якої розміщені на стовбурі поодинокі, через певну відстань.
- Крона безлідерна** — крона, при формуванні якої центральний провідник відгинають у бік або видаляють.
- Крона кільцево-ярусна** — крона, яруси якої формуються з гілок, що виростили з суміжних бруньок, внаслідок чого утворюється кільце.
- Крона комбінована** — крона, що містить елементи та ознаки різних систем формування.
- Крона лідерна** — крона, що зберігає центральний провідник протягом усього життя дерева.
- Крона напівплоска** — крона, що займає проміжне положення між круглястою і пальметою, у якої внаслідок переважної орієнтації гілок в напрямі лінії ряду горизонтальна проекція утворює стиснутий з боків міжрядь еліпс.
- Крона природна** — крона, при формуванні якої у плодкових дерев зберігається форма близька до природної.
- Крона саджанця** — сукупність всіх розгалужень та гілок.
- Крона штучна** — крона, у якої розміщення гілок та орієнтація їх у просторі має істотні відмінності від природного їх розташування.
- Крона ярусна** — крона, основні гілки якої розміщені ярусами по 2...5 штук в кожному.
- Кронування однорічок** — закладання крони плодкових дерев шляхом укорочування однорічних саджанців у кінці зими або на початку весни на певній висоті, обумовленій типом крони та висотою штамба майбутнього дерева. (Операцію проводять у третьому полі плодового розсадника).
- Кронування саджанців** — способи формування, які спрямовані на утворення бічних пагонів на певній висоті, обумовленій типом крони та висотою штамбу майбутнього дерева.
- Кругляста крона** — крона, горизонтальна проекція якої утворює геометричну фігуру, близька до кола.
- Кут відходження** — кут, що утворюється біля основи гілки 1-го порядку з центральним провідником або основною гілкою вищого порядку галуження з нижньою частиною гілки нижнього порядку.

Кут нахилу — кут, що утворюється при нахилі гілки між поздовжньою лінією від її верхівки до основи та вертикальним центральним провідником.

Кут підйому — кут, що утворюється поздовжньою лінією гілки від верхівки до основи та вертикальним центральним провідником.

Кут розходження — кут, що утворюється між суміжними гілками ярусу при розміщенні їх навколо центрального провідника у горизонтальній площі.

Л

Ланковий спосіб збирання урожаю — спосіб, при якому операції, пов'язані з технологією збирання плодів, виконуються ланкою з 4...7 осіб.

Латеральна брунька — бічна брунька, що формується за межами пазух листків.

Легкі пошкодження плодів — механічні пошкодження, викликані тиском, ударом без відкритих не зарубцьованих ран, витікання соку, що не знижують придатність плодів та ягід до зберігання.

Листкова розетка — стисле розміщення групи листків, що утворюється з однорічних бруньок або кільчаток.

Ліани — рослини з довгими виткими стеблами до 5...6 м завдовжки.

Лідерна крона — крона, що зберігає центральний провідник протягом усього життя дерева.

Літнє обрізування — обрізування плодових дерев у першу половину вегетаційного періоду з метою гальмування інтенсивного росту, утворення вкорочених гілок, ухильніших до плодоношення; зниження відновлювальної реакції дерева після машинного обрізування.

Літній пагін — пагін, що розвивається з верхівкової чи бічної бруньки, сформованої на пагоні поточного вегетаційного періоду.

Локалізація — фізіологічний стан рослини, якому притаманна відсутність явних ознак життєдіяльності та який збігається зі зниженням температури і складається із взаємопов'язаних частин: попереднього, глибокого та вимушеного спокою.

Луб'янка — малооб'ємна тара заданих розмірів для збирання, транспортування, зберігання і реалізації плодів ягідних культур.

Луб'янковий контейнер — житяний каркас для розміщення в ньому певної кількості луб'янок.

М

Магістральні дороги — дороги з твердим покриттям, прокладені через весь масив саду, для зв'язку з дорогами другорядного значення і господарським центром.

Малопоширені культури — плодові культури, які не набули промислового значення.

Маркування — умовне позначання, слово, торговельна марка, символ або малюнок, розміщений на упаковці, прикріплені до неї, вкладені в середину.

Маточник вегетативно розмножуваних підщеп для вирощування відсадків — спеціальне елітне насадження районованих форм вегетативно розмножуваних підщеп, призначене для вирощування вкорінених відсадків.

Маточник вегетативно розмножуваних підщеп для заготівлі зелених та здерев'янілих живців спеціальне елітне насадження районованих форм вегетативно розмножуваних підщеп з високою пагоноутворювальною спроможністю, призначене для отримання здорових стандартних зелених живців.

Маточник для заготівлі живців — спеціальні насадження районованих форм вегетативно розмножувальних підщеп з високою пагоноутворювальною здатністю, які призначені для отримання здорових зелених або здерев'янілих живців.

Маточник первісного добору — маточне насадження, на якому видалені всі домішки, хворі, низькопродуктивні рослини.

Маточник селекційний — ділянка чистосортних насаджень, для закладання якої було використано відібраний садівний матеріал від рослин, що одержали позитивну оцінку протягом 3 років.

Маточно-насіневий сад — спеціальне елітне насадження, що складається з сортів, форм насіння яких рекомендовані для вирощування насінневих підщеп, де забезпечується

перехресне запилення, яке поліпшує господарсько-біологічні властивості насіння.

Маточно-насіннєвий сад — спеціальне елітне насадження, що складається з кращих щеплених форм районованих насіннєвих підщеп, де забезпечується перехресне запилення, яке поліпшує господарсько-біологічні властивості насіння і призначене для отримання високоякісного насіння районованих насіннєвих підщеп.

Маточно-сортівий сад — спеціальне елітне насадження районованих сортів різних плодових культур (згідно з реєстром), призначене для отримання здорових чистосортних живців прищеп.

Меристема — сукупність клітин з незавершеною диференціацією, внаслідок поділу яких утворюються постійні тканини рослинного організму.

Механізований спосіб збирання урожаю — спосіб збирання плодів, призначених для технічної переробки, за допомогою спеціальних машин та механізмів.

Механічні пошкодження плодів — пошкодження шкірочки і (або) м'якоті (надрізи, надломи, тріщини, проколи, подряпини в тому подібне) викликані механічною дією.

Мичкувата коренева система — коренева система, в якій численні основні та обростаючі корені вкриті суцільною кореневою мичкою.

Міжвузля — відрізки стебла між суміжними вузлами.

Міжвузля — частина однорічного пагону, яка не має яких-небудь утворень і яке з'єднує послідовні вузли.

Міжквартальні дороги — дороги без твердого покриття, прокладені по межі кварталів вздовж вітроломної чи садозахисної смуги, з метою зв'язку між кварталами, окружною та магістральною дорогами.

Мікроклональне розмноження — розмноження сорту плодових та ягідних культур в стерильних умовах методом *in vitro* з подальшим його тиражуванням.

Мінливість — здатність втрачати частково чи повністю старі та набувати нових властивостей.

Мішана плодова гілочка — плодове гілка, по всій довжині якої у довільному порядку розміщені генеративні та вегетативні бруньки з обов'язково вегетативною верхівковою брунькою.

Морозостійкість — біологічна властивість плодових дерев та ягідних рослин витримувати низькі мінусові температури.

Морфологічний паралелізм – відносна схожість ознак органів рослин, одновікових основних і обростаючих гілок, плодів у відповідних ярусах і частинах крони.

Морфологічні ознаки — зовнішні ознаки органів рослин даного сорту (листя, пагони, плоди на інше) за якими визначають сорт.

Н

Надлом пагонів — засіб, за допомогою якого послаблюють або припиняють ріст пагонів з метою перетворення їх в обростаючі плодові гілочки.

Напівплоска крона — крона, що має проміжне положення між круглястою і пальметною, в якій внаслідок переважної орієнтації гілок у напрямі лінії ряду горизонтальна проекція утворює еліпс, стиснутий з боку міжрядь.

Напівскелетні гілки — гілки другого, іноді третього порядків галуження, що відходять від основних скелетних) гілок.

Напівскелетні корені — корені переважно другого і третього порядків галуження.

Насіннева коренева система — коренева система, яка утворюється з первинного корінця зародка насіння і характеризується наявністю головного кореня (стрижневого).

Насіннева підщепа — підщепа, вирощена з насіння диких видів та певних сортів плодових культур.

Насіннева підщепа — сіянці, вирощені з насіння диких видів та певних сортів плодових чи інших культур.

Насінневий фонд плодових культур — запас високоякісного насіння плодових культур.

Насінництво плодових культур — підгалузь садівництва, спеціалізована на розмноженні, заготівлі, збереженні та поліпшенні посівних якостей насіння плодових культур.

Насіння — органи рослин, які використовуються для статевого розмноження.

Нахил гілок — засіб, за допомогою якого змінюють природний кут відходження гілок чи пагонів від стовбура або від основних гілок з метою регулювання їх росту і розвитку.

Несумісність підщепи з прищепою — відторгнення компонентів щеплень у процесі їх зрощування через віддаленість ботанічного походження або різниці у процесах життєдіяльності.

О

Обмежувальне обрізування — вид обрізування, спрямований на збереження параметрів крони, встановлених для даної конструкції саду.

Обрізування — хірургічний спосіб формування крони дерева або куща з метою регулювання росту, світлового режиму і плодоношення плодкових рослин.

Обрізування на перевід — видалення частини гілки над бічними галузjenнями, яке зорієнтоване в потрібний бік.

Обрізування формуюче — вид обрізування, спрямований на створення крони, зручної для догляду, добре освітленої, з певною щільністю багаторічних та обростаючих гілок.

Обростаюча частина — різновікові стебла, розташовані на остові надземної частини дерева.

Обростаючі гілки — різні за довжиною, віком, морфологічними особливостями невеликі розгалуження, розміщені на центральному провіднику та гілках крони.

Обростаючі корені — тонкі короткі корені вище другого порядку галузjenня, що становлять основну масу кореневої системи, активно поглинають воду та мінеральні речовини, синтезують деякі органічні сполуки і мають довжину до кількох сантиметрів, а діаметр до 3,0 мм

Однодомні рослини — плодові рослини з двостатевим, а також з чоловічими та жіночими квітками.

Одностатеві квіткі — квіткі, які мають лише маточку або лише тичинки.

Окружна дорога — дорога без твердого покриття, прокладена по зовнішній межі саду з внутрішнього боку садозахисної смуги з метою забезпечення зв'язку периферійних кварталів з магістральною дорогою та усунення зайвого руху транспортних засобів по території саду.

Окулірування — щеплення бруньки (вічка) з невеликим шматочком кори та деревини під кору підщепи.

- Окулювання** щеплення, при якому брунька (вічко) прищепи з невеликим шматочком кори та деревини щепиться під кору підщепи.
- Окулювання в Т-родібний розріз** — щеплення при якому щиток (вічко) прищепи вставляють в повздовжній Т-образний надріз на корі підщепи.
- Окулювання кільцем кори** — щеплення, при якому вічко прищепи знімається разом з кільцем кори, зростається при щепленні грецького горіху.
- Окулювання майорське** — різновидність бокового щеплення при якому прищепа у вигляді трапецієвидної вирізки, яка має значну кількість деревини, вставляють в аналогічний виріз на підщепі.
- Омолоджувальне обрізування** — вид обрізування, спрямований на відновлення здатності до росту гілок старіючих та старих дерев, повернення дерева до стану фізіологічної рівноваги між ростом і плодоношенням.
- Організація збирання урожаю** — система організаційних заходів, що забезпечує максимальну ефективність робіт по збиранню урожаю.
- Ортотропний пагін** — пагін, що займає вертикальне або близьке до нього положення у просторі і характеризується активним ростом.
- Осінь-зимове обрізування** — обрізування найбільш морозостійких сортів яблуні в період фізіологічного спокою від закінчення листопаду до середини зими.
- Осліплення бруньок** — видалення бруньок у тих місцях крони, де небажано розвиток нових пагонів
- Осліплювання вічок** — видалення зимуючих вічок із однорічних живців, які використовують при ...
- Основна (сильна) пагоноутворювальна спроможність** — здатність пробуджених бруньок розвиватися в сильні пагони, яка характеризується кількістю таких пагонів від числа пробуджених бруньок (наводиться в відсотках).
- Основні (скелетні) гілки** — великі гілки першого порядку, що складають кістяк (остов) крони дерева.
- Основні корені (скелетні)** — корені нульового, першого і другого порядків галуження, що утримують рослину в ґрунті та

з'єднують надземну частину дерева з активними всмоктувальними коренями.

П

Пагін — лінійний морфологічний орган, який розвивається з бруньки.

Пагін — однорічний приріст з листками та бруньками, сформований протягом поточного вегетаційного періоду.

Пагін безплідний — пагін, який немає повноцінних суцвіть

Пагін відновлення — пагін, який з'являється поблизу зламів та надрізів із сплячих адвентивних бруньок внаслідок порушення корелятивних зв'язків надземної та підземної частин дерева.

Пагін відновлення — пагони, що виникають поблизу зламів та надрізів із сплячих та адвентивних бруньок внаслідок порушення корелятивних зв'язків надземної частини та підземної частини дерева.

Пагін заміщення — однорічне стебло, що виростає із мішаних бруньок.

Пагін заміщення — однорічні пагони, що виростають із змішаних бруньок.

Пагін повноцінний — пагін, який має довжину, діаметр, які характерні для даного сорту в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах.

Пагін подовження — однорічний пагін, що є продовженням центрального провідника чи основної гілки.

Пагін подовження — однорічний пагін, що є продовженням центрального провідника чи основної гілки.

Пагін порослевий (жируючий) — пагін, який розвивається зі сплячих бруньок багаторічних частин рослини.

Пагін потовщення — формується на штамбах саджанців у розсаднику.

Пагін продовження — однорічний пагін, що є продовженням центрального провідника чи основної гілки.

Пагін річний — однорічний приріст, сформований за поточний вегетаційний період.

Пагін ростковий — пагін, який має лише вегетаційні бруньки.

Пагони-відновлювачі — пагони, що виникли поблизу зламів та на жоїзів із сплячих та адвентивних бруньок внаслідок

порушення корелятивних зв'язків надземної та підземної частин дерева.

Пагони-заміщувачі — однорічні пагони, що виростають із змішаних бруньок.

Пагони літні — пагони, що розвиваються з верхівкових та бокових бруньок, сформованих на пагонах поточного вегетаційного періоду.

Пагоновідновлювальна спроможність — властивість (здатність) рослин утворювати пагони на старих оголених ділянках основних гілок або пошкоджених гілках за рахунок пробудження сплячих та адвентивних бруньок.

Пагоноутворювальна спроможність — здатність пробуджених бруньок розвиватися в пагони, яка характеризується кількістю таких пагонів від числа пробуджених бруньок (наводиться у відсотках).

Пазушна брунька — брунька, розміщена в пазусі литка.

Пакетування — формування та скріплення вантажів в укрупнену вантажну одиницю, що забезпечує при транспортуванні в певних умовах їх цілісність і дозволяє механізувати вантажно-розвантажувальні процеси.

Пакування — укладення відсортованих плодів в стандартну тару.

Пальметна крона — крона, що формується, як правило, на шпалері, має плоску форму в складається з центрального провідника, 2...4 ярусів скелетних гілок першого порядку та обростаючих гілочка.

Парафінування — технічний засіб захисту від підсихання, який полягає у частковому покритті щеп, саджанців тонким шаром парафіну.

Партія насіння — будь-яка кількість однорідного за якістю насіння одного класу, якість якого засвідчується відповідним документом.

Партія садивного матеріалу — будь-яка кількість рослин однієї культури, одного помологічного сорту чи клону, щепленого на одній підщепі, віку, класу, категорії, товарного сорту, яка оформлена одним документом про якість.

Пасинки — пагони другого і більш високих порядків розгалуження, які розвиваються з пазушних бруньок після їх диференціації.

- Патент сорту** — охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство майнове право власності на сорт рослин
- Переплітання пагонів** — специфічний прийом, що застосовується з метою ослаблення росту пагонів у довжину та підвищення пробуджуваності бруньок шляхом переплетіння пагонів між собою і закріплення їх в горизонтальному або нахиленому положенні.
- Перехідні корені** — корені світло-сірого забарвлення; ті з них, що походять від всмоктувальних, відмирають, а ті, що походять від ростових, переходять до вторинної будови і стають провідними.
- Перешкілка** — безпересадочне вирощування саджанців у шкільці протягом дворічного періоду, якщо відмічається відмічається їх слабкий ріст протягом першого року.
- Перещеплення** — щеплення різними способами залежно від фізіологічного стану і віку дерева з метою поліпшення сортового складу, забезпечення нормального перехресного запилення, підвищення зимостійкості саду.
- Період вимушено спокою** — фізіологічний стан рослини, при якому її органи та тканини здатні до вегетації, але її гальмують несприятливі умови зовнішнього середовища.
- Період вимушеного спокою** — фізіологічний стан рослин, при якому її органи та тканини здатні до вегетації, але саму вегетацію гальмують несприятливі умови зовнішнього середовища.
- Період відносного спокою** — фізіологічний стан рослин, якому притаманна відсутність явних ознак життєдіяльності і який збігається зі зниженням температури і складається із взаємопов'язаних етапів: попереднього, глибокого та вимушеного спокою.
- Період відносного спокою** — фізіологічний стан рослини, якому притаманна відсутність явних ознак життєздатності та який збігається зі зниженням температури і складається із взаємопов'язаних частин: попереднього, глибокого та вимушеного спокою.
- Період глибокого спокою** — фізіологічний стан органів і тканин рослини, при якому припиняється поділ клітин, знижується інтенсивність фізіологічних процесів та обміну речовин. Все

це спричиняє нездатність рослини до вегетації навіть при сприятливих умовах.

Період глибокого спокою — фізіологічний стан органів і тканин рослини, при якому припиняється поділ клітин, знижується інтенсивність фізіологічних процесів та обміну речовин. Все це спричиняє нездатність рослин до вегетації навіть при сприятливих умов зовнішнього середовища.

Період попереднього спокою — фізіологічний стан органів і тканин рослин, коли з настанням сприятливих умов зовнішнього середовища вони можуть починати ріст у той же вегетаційний період, в який були сформовані.

Період попереднього спокою — фізіологічний стан органів і тканин рослини, коли з настанням сприятливих умов зовнішнього середовища вони можуть починати ріст у той же вегетаційний період, в який були сформовані.

Період попереднього спокою — фізіологічний стан органів та тканин рослини, коли з настанням сприятливих умов зовнішнього середовища вони можуть починати ріст у той же вегетаційний період, що були сформовані самі.

Період спокою — еволюційно сформована фізіологічна пристосувальна властивість, яка дозволяє плодовим рослинам витримувати несприятливі умови зимового періоду.

Період спокою — період дії еволюційно сформованої фізіологічної пристосувальної властивості, яка дозволяє плодовим рослинам витримувати несприятливі умови зимового періоду.

Періодичність плодоношення — явище, при якому дерева одного року дають високий урожай, а наступного не плодоносять зовсім, або врожай мізерний, і така закономірність зберігається протягом тривалого періоду.

Перше поле плодового розсадника — структурна одиниця відділення вирощування саджанців, де вирощують підщепи, а у визначені для зони строки проводять їх окулірування або щеплення.

Підготовка живців до щеплення — заходи, які включають обробку живців водою, теплом і холодом за 2...8 днів до проведення щеплення.

Підготовка насаджень до збирання урожаю — комплекс агротехнічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення оптимальних умов збирання урожаю.

- Підщепа** — нижня частина плодової рослини насінневого або вегетативного походження, на якій робиться щеплення.
- Підщепа клонова (вегетативна)** — підщепа, вирощена з певних форм плодових порід шляхом вегетативного розмноження.
- Пікірування сіянців** — пересаджування сіянців з одночасним вкороченням коренів на $\frac{1}{2}$ їх довжини
- Плагіотропний пагін** — пагін, що займає у просторі горизонтальне або близьке до нього положення у просторі і ріст його значно менш активний.
- Плоди** — органи плодових, горіхоплідних та ягідних рослин, які виникають із квіток і служать для формування, захисту і поширення насіння, що містяться в них і складаються із оплодня (перекарпія) і насіння.
- Плоди збірні** — плоди, які формуються із квіток з кількома маточками.
- Плоди несправжні** — плоди, що утворюються із зав'язі, квітколожа і чашечки.
- Плоди справжні** — плоди, утворюються лише із зав'язі.
- Плодівництво** — складова частина садівництва, яка охоплює культуру полікарпічних рослин, що дають їстівні плоди, які споживають свіжими та у вигляді продуктів їх переробки.
- Плодова гілочка** — пагін попереднього року завдовжки 10,0...40,0 см, який по всій довжині має генеративні бруньки, а на верхівці — вегетативну бруньку.
- Плодова сумка** — потовщення кори і деревини, що виникає на плодових гілках в місцях прикріплення плодів.
- Плодовий прутик** — однорічна плодова гілочка довжиною понад 15,0 см з генеративною верхівковою брунькою.
- Плодовий розсадник** — спеціалізоване господарство або його підрозділ, де вирощується садивний матеріал плодових і ягідних рослин.
- Плодові культури** — група полікарпічних рослин, які дають соковиті, сухі і тверді їстівні плоди.
- Плодові культури** — рослини, що вирощують з метою одержання їстівних плодів.
- Плодові рослини** — плодові рослини, які культивують з метою поліпшення їхніх позитивних властивостей.

- Плодоносний пагін** — облиствлене стебло 6,0...50,0 см завдовжки із розгалуженнями, які закінчуються квітками і плодами, формується із генеративної бруньки.
- Плодорозсадницька сівозміна** — сівозміна, до якої, крім плодових порід, включають багаторічні трави, корене– бульбоплоди, овочі та сидерати з розрахунку, щоб основні плодові породи (підщепи і саджанці) розмножувалися по найкращих попередниках.
- Плодуха** — багаторічна розгалужена плодова гілка старіша 5...6 річного віку, що складається з кільчаток і плодових сумок.
- Плодушка** — плодова гілка до 5...6 річного віку, що вже плодоносила.
- Площа живлення** — ділянка ґрунту, обумовлена схемою садіння, і яка забезпечує життєдіяльність рослини.
- Площа живлення** — ділянка земля, що забезпечує життєдіяльність рослин (розмір ділянки обумовлена схемою садіння).
- Поліпшене копулювання** — різновид копулювання, при якому на навкісних зрізах додатково роблять повздовжні надрізи.
- Полярність** — явище, внаслідок якого спостерігається фізіологічна і біологічна відмінність між морфологічно верхньою та нижньою частинами стебла і рослини в цілому.
- Померанець** — плід цитрусових порід характеризується м'яккою шкіркою (екзокрпієм) і соковитим і соковитим внутрішнім шаром, поділений губчастою тканиною на дольки.
- Помологія** — галузь сільськогосподарської науки, що всебічно вивчає сорти плодових та ягідних рослин.
- Посівні якості** — сукупність показників якості насіння, що характеризують його придатність до посіву.
- Посухостійкість** — біологічна властивість плодових та ягідних рослин витримувати посуху з найменшою шкодою для свого росту і розвитку.
- Потоковий спосіб збирання урожаю** — спосіб збирання плодів із застосуванням контейнерів, при якому збір виконує бригада, що складається з 20 і більше осіб.
- Похилі корені** — корені, що ростуть під кутом 30,0...70,0° до вертикалі і проникають у більш глибокі горизонт ґрунту.
- Поширювання сорту** — комерційне розповсюдження сорту, внесеного до Реєстру сортів рослин.

- Придаткова (адвентивна) брунька** — брунька, що утворюється в різних частинах кореня і стебла поза пазухою листків, і розміщені в місцях зрізів, зламів, ран а також на річних кільцях, біля річних гілок.
- Природна крона** — крона, при формуванні якої у плодкових дерев зберігається форма, близька до природної, характерної для даної породи чи сорту.
- Прихований брак садивного матеріалу** — неякісність садивного матеріалу, яка не помітна зовні і визначається у середніх пробах через порушення цілісності садивного матеріалу за аналізом стану внутрішніх тканин, наявністю кругового зростання у місцях щеплення, життєздатності лубу, камбію тощо.
- Прищеп** — верхня частина рослини, що розвивається після щеплення живця або брунька і які, як правило, є культурним сортом.
- Прищеп** — частина рослини (живець, брунька), яка щеплюється на іншу рослину. 2 Верхня частина рослини, що розвивається після щеплення з живця або бруньки.
- Прищипування (пінцирування)** — видалення ростучої верхівки зеленого пагона над 4...5 справжнім листком.
- Пробуджуваність бруньок** — здатність бруньок пробуджуватися, яка характеризується відношенням бруньок, які пробудились, до загальної їх кількості у відсотках.
- Пробуджуваність бруньок** — здатність бруньок пробуджуватися, яка характеризується співвідношенням у відсотках пробуджених бруньок до їх загальної кількості.
- Провідні корені** — корені коричневого кольору, по якому рухаються вода, мінеральні речовини і пластичні матеріали висхідним та низхідним потоками.
- Прогнозування обсягу врожаю** — попереднє визначення обсягу врожаю, котре дозволяє розробити план збору плодів і розрахувати потреби в тарі, пакувальних матеріалів, інвентарі, робочій силі та технічних засобах.
- Проміжна крона** — крона, в якій після закладення потрібної кількості гілок та досягнення деревом певної висоти центральний провідник видаляють з переводом на бічну гілку.
- Проріджування** — видалення на кільце зайвих, загущених гілок, однорічних приростів, вовчків, кільцівок, плодух, списиків,

пагонів, що вегетують, а також уражених шкідниками і хворобами, засохлих і непродуктивних.

Прямокутний спосіб розміщення дерев — спосіб, при якому відстань між деревами в ряду менша за ширину міжрядь.

Р

Регенерація — властивості рослин відновлювати втрачені чи пошкоджені органи.

Регенерація — здатність плодових рослин відновлювати втрачені органи і утворення.

Регульовальне (детальне) обрізування — вид обрізування, спрямований на створення оптимального співвідношення між ростом і плодоношенням, збереження заданих параметрів, структури та світлового режиму крони.

Реєстр сортів рослин — перелік сортів рослин, придатних до поширення...

Ремонт саду — садіння саджанців на місця випадів дерев, оцінені балами 1...2 під час інвентаризації.

Ремонтантність — здатність деяких порід плодоносити протягом вегетації 2...3 рази або протягом певного періоду безперервно.

Репродуктивний розвиток — сукупність якісних змін, які зумовлюють перехід від утворення вегетативних органів до утворення статевих чи спеціалізованих вегетативних органів розмноження.

Репродуктивні органи — органи, що виконують функцію розмноження рослин (плід, насінина, пагін, брунька).

Ретельно зібрані плоди та ягоди — плоди та ягоди, зібрані руками чи за допомогою пристроїв так, щоб вони не зазнали пошкоджень, які б впливали на їх якість і збереженість, а плоди, вкриті восковим нальотом, зберегли свої кращі якості.

Решето — малооб'ємна тара для збирання, транспортування, зберігання і реалізації плодів кісточкових та ягідних культур.

Ріжок суніці — вкорочений однорічний приріст довжиною 1,0...2,0 см, який має верхівкову бруньку, розетку, бічні пазушні бруньки і придатні корені.

Ріст — процес новоутворення елементів структури рослин, що спричиняє збільшення її розмірів або маси.

Ріст — процес новоутворювання елементів структури рослин, що спричиняє збільшення її розмірів чи маси.

Розвиток — процес, при якому із заплідненої яйцеклітини або вегетативного зародка при послідовному поділі клітин утворюються форми і типи спеціалізованих клітин, притаманні дорослої рослини.

Розвиток — процес, при якому із заплідненої яйцеклітини або вегетативного зародка при послідовному поділі клітин утворюються форми та типи спеціалізованих клітин, які притаманні дорослої рослини.

Розетка листова суниці — утворення на парних вузлах вусиків суниці незалежно від порядку галуження.

Розмноження вертикальними відсадками — спосіб розмноження, при якому надземну частину з природним (вертикально) положенням стебла підгортають ґрунтом і після укорінення гілки відокремлюють від материнської рослини.

Розмноження горизонтальними відсадками — спосіб розмноження, при якому однорічні гілки укладають горизонтально в канавки і присипають ґрунтом, а після їх укорінення і утворення на них пагонів, відокремлюють від материнської рослини.

Розмноження здерев'янілими живцями — укорінення живців з однорічних здерев'янілих пагонів.

Розмноження зеленими живцями — укорінення живців із зелених, ще не здерев'янілих пагонів у теплицях та парниках при застосуванні приладів для розпилювання води до стану туману.

Розмноження меристемою тканиною — розмноження, що застосовується для вирощування безвірусного садивного матеріалу, ґрунтується на здатності частини меристеми у відповідних асептичних умовах на штучних живильних середовищах утворювати окремі рослини.

Розмноження повітряними відсадками — спеціальний засіб розмноження, при якому приводиться укладання окремих сильно ростучих визрілих або зелених пагонів вздовж ряду для отримання нових рослин або ремонту існуючих насаджень.

Розріджено-ярусна крона — крона, що має певні відстані між гілками одного ярусу.

Розсада «фріго» — фляжці (укорінені розетки) суниці, яку отримують з маточника викопуванням пізно восени у стані спокою з послідуочим зберіганням до часу садіння в холодильнику при температурі $-1,0...2,0$ °С.

Розсадництво — підгалузь рослинництва, у якій спеціалізуються на розмноження сортів, клонів, популяцій багаторічних рослин через вирощування садивного матеріалу.

Ростковий пагін — пагін, який має вегетативні бруньки.

Ростові корені — корені довжиною 10,0...25,0 см, які забезпечують просування кореневої системи в нові ділянки та поглинання води і мінеральних речовин.

Рядковий спосіб розміщення дерев — різновид прямокутного способу, при якому відстань між деревами в ряду суттєво менша, ніж підстав в міжрядді.

С

Саджанець — рослина, отримана вегетативним розмноженням або щепленням.

Саджанець вегетуочий, або саджанець з закритою кореневою системою — саджанець щеплений чи кореневласний, який вирощується в контейнерах, заповнених субстратом і реалізується у стані вегетації.

Саджанець кореневласний — саджанець, отриманий шляхом укорінення частини рослини (пагону, живця тощо)

Саджанець щеплений — саджанець, отриманий шляхом щеплення різними способами сорту прищепи на відповідну підщепу.

Садивний матеріал — рослини та їх частини, які використовують для розмноження.

Садивний матеріал сертифікований — матеріал для розмноження, вільний від вірусної і бактеріальної інфекції, отриманий безпосередньо від базового або вихідного садивного матеріалу, призначений для виробництва молодих рослин або органів рослин.

Садівництво — сукупність рослинних галузей, завданням яких є вирощування багаторічних рослин з метою виробництва плодів для споживання у свіжому вигляді та забезпечення переробної промисловості сировиною.

- Садіння** — розподіл в ґрунті сіянців, саджанців, органів вегетативного розмноження рослин з урахуванням схеми і глибини розміщення.
- Садіння** — розподіл сіянців, саджанців, органів вегетативного розмноження рослин в ґрунті з урахуванням схеми та глибини садіння.
- Садовий вар** — садова мазь для замазування місць щеплення і ран, які утворюються при обрізуванні, механічних ушкоджень, морозобоїн, пошкоджень гризунами.
- Садозахисні смуги** — смуги з відповідних порід дерев, висаджені залежно від зони в 2...4 ряди на зовнішні межі саду з метою захисту його від шкідливої дії вітру, поліпшення умов для життєдіяльності бджіл, накопичення снігу в зимовий період.
- Самобезплідність** — нездатність утворювати повноцінні плоди при самозапиленні.
- Самоплідність** — здатність утворювати добре розвинені повноцінні плоди при запиленні пилком цього ж сорту.
- Санітарна селекція** — селекційний прийом одержання візуально здорового садивного матеріалу.
- Свідоцтво про авторство на сорт (авторське свідоцтво)** —
- Сертифікат** — документ, що підтверджує якість продукції чи послуг та їх відповідність вимогам конкретно нормативного документу.
- Сертифікат відповідності** — документ, що засвідчує сортові, садивні якості, сортової ідентичності і належності до відповідної категорії та походження.
- Сертифікат на насіння** — документ, що засвідчує сортові та посівні якості насіння.
- Сертифікат садивного матеріалу** — матеріал для розмноження, вільний від вірусної і бактеріальної інфекції, отриманий безпосередньо від базового або вихідного садивного матеріалу, призначений для виробництва молодих рослин або отримання органів рослин.
- Сильна пагоноутворювальна здатність** — здатність пробуджених бруньок розвиватися в сильні пагони, яка характеризується кількістю цих утворень по відношенню до загальної кількості пробуджених бруньок.
- Сіянець** — рослина, розмножена статевим способом.

- Скоростиглість бруньки** — здатність вегетативних бруньок проростати в пагони (передчасні) в рік їх утворення.
- Слабка пагоноутворювальна здатність** — здатність пробуджених бруньок розвиватися в короткі пагони і листові розетки, яка характеризується кількістю цих утворень по відношенню до загальної кількості пробуджених бруньок.
- Слабка пагоноутворювальна спроможність** — здатність пробуджених бруньок розвиватися в короткі пагони і листові розетки, яка характеризується кількістю цих утворень від числа пробуджених бруньок (наводиться у відсотках).
- Сорт** — вегетативно розмножене потомство однієї особини, якій притаманні стійкі господарсько цінні ознаки та властивості.
- Сорт** — група рослин одного виду, подібних морфологічними та біологічними ознаками та господарськими властивостями, які відібрані або виведені і розмножені з метою підвищення врожайності або одержання інших корисних ознак.
- Сортова прочистка** — видалення домішок, виявлених під час апробування маточних насаджень, шкілок і полів формування саджанців.
- Сортова чистота** — відношення числа рослин основного сорту до загальної кількості розвинених рослин культури.
- Сортове свідоцтво** — документ, який видається виробником садивного матеріалу на підставі проведеної апробації і гарантує одержувачу садивного матеріалу ідентичність сорту, сортову чистоту, відповідність вказаної категорії, фітосанітарний стан.
- Сортовий контроль** — діяльність щодо визначення сортової якості, встановлення належності насіння і садивного матеріалу рослин до відповідності сорту методом проведення апробації посівів і насаджень, грантового контролю і лабораторного сортового контролю
- Сортування** — розподіл загальної маси плодів на фракції, кожна з яких відповідає певному товарному сорту стандарту.
- Сортування садивного матеріалу** — розподіл садивного матеріалу на партії за відповідністю їх якості вимогам стандартів
- Спадковість** — властивість організмів зберігати і передавати потомству свої ознаки та особливості.

- Спайка** — наявність взаємного зв'язку між підщепою і прищепою за рахунок зростання їх тканин.
- Списик** — однорічна плодова гілочка завдовжки 5,0...15,0 см з короткими міжвузлями та генеративною або вегетативною верхівковою брунькою.
- Спляча брунька** — бічна брунька, яка протягом багатьох років не проростає, зберігаючи при цьому життєздатність.
- Споживча стиглість плодів** — ступінь стиглості, при якому плоди та ягоди набувають найвищих якостей за зовнішнім виглядом, смаком та консистенцією м'якоті.
- Спосіб стратифікації на волого утримуючих матеріалах** — спосіб стратифікації, при якому п'ятки щеплень занурені в вологий субстрат (перліт, торф, тирса тощо).
- Справжня коренева шийка** — коренева шийка рослин, розвинутих з насіння, яка утворюється з підсімядольного коліна проростаючої насінини.
- Стандарт на садивний матеріал** — нормативно-технічні документи, які встановлюють вимоги до якості кожного виду садивного матеріалу.
- Стандарт на садивний матеріал** — садивний матеріал, який характеризується сортовою ідентичністю, чистотою, відсутністю проявів вірусної і бактеріальної інфекції, призначений для виробництва молодих рослин або отримання органів рослин.
- Стерильна камера, або ламінар бокс** — камера для садіння експлантата (тканин, живців) у стерильних умовах.
- Стовбур** — центральне стебло надземної частини плодового дерева, яке починається від кореневої шийки і закінчуються пагоном продовження.
- Стратифікаційна камера** — приміщення, яке спеціально устатковане для проведення стратифікації щеплень підщеп або живців.
- Стратифікація** — штучне утворення оптимальних умов температури і вологості з метою утворення калусу і зростання компонентів.
- Стратифікація відкрита** — спосіб стратифікації, при якому прищепа і верхівка підщепи (місце спайки) відкриті для світла і знаходяться в умовах високої вологості повітря (95,0...100,0 %), а до нижніх частин живців подається вода.

- Стратифікація закрита** — спосіб, пр. якому щеплені живці повністю вкриті волого-утримуючим матеріалом (перліт, тирса, торф тощо).
- Стратифікація на воді** — спосіб стратифікації, при якому п'ятки щеплень знаходяться постійно або періодично в шарі води.
- Стратифікація насіння** — передпосівна обробка насіння, що перебуває у стані спокою, витримуються в умовах достатньої вологості та аерації, а також низьких температур (2,0...6,0 С) в субстратах чи без них з метою прискорення його проростання.
- Стратифікація пакетно-піддоним способом** — спосіб, при якому щеплені живці склеплюються у пакети-зв'язки, встановлюються вертикально у піддони з водою або волого утримуючим матеріалом, а над верхівками щеплень споруджують плівкові мікротеplici.
- Стратифікація щеплень** — агротехнічний засіб, який застосовується для забезпечення умов зростання місць щеплення.
- Страховий фонд насіння** — недоторканий, періодично відновлюваний запас насіння плодових культур на випадок неврожаю чи стихійного лиха.
- Стрижнева коренева система** — коренева система, в якій за силою росту значною мірою виділяється центральний корінь.
- Стрічковий спосіб розміщення дерев** — спосіб, який зберігає всі ознаки рядкового способу, але стрічка складається з 2...5 зближених рядів.
- Ступінь стиглості плодів** — стан плодів та ягід, при якому вони набувають певних якостей відповідно до вимог споживача.
- Суб'єкти насінництва та розсадництва** — фізичні та юридичні особи, яким надано право виробляти, реалізувати та використовувати насіння і садивний матеріал.
- Сума активних температур** — сума середньодобових температур повітря або ґрунту, яка перевищує біологічний мінімум, визначений для певного періоду розвитку рослин.
- Сума активних температур** — сума середньодобових температур повітря, яка перевищує біологічний мінімум, визначений для певного періоду розвитку рослин.
- Сума ефективних температур** — сума середньодобових температур повітря або ґрунту, зменшених на величину

біологічного мінімуму, визначеного для певного періоду розвитку рослин.

Сума ефективних температур — сума середньодобових температур повітря зменшених на величину біологічного мінімуму, визначеного для певного розвитку рослин.

Супереліта (СЕ) — високоякісний чистосортний садивний матеріал, вирощений вегетативним розмноженням ССЕ рослин в умовах ізоляції, який характеризується типовими морфологічними ознаками і господарсько-біологічними якостями, характерними для конкретного сорту, вільний від будь-яких хвороб і шкідників.

Супер-супереліта (ССЕ) — вища категорія садивного матеріалу, вегетативне потомство якої, вирощене від поодиноких вихідних рослин, відібраних за сортовою типовістю і високою продуктивністю, з гарантованою чистотою від усіх відомих вірусних і мікоплазмових захворювань, а також інших небезпечних хвороб і шкідників, вільне від карантинних шкідників і хвороб.

Супліддя — плоди, які утворюються із суцвіття, у якому плоди зрослися між собою.

Суцвіття — сукупність квіток, що розвиваються з однієї плодової бруньки.

Схема садіння — відстань між рослинами, яка регламентує розміщення їх на одиниці площі.

Т

Тести на зараженість — визначення в рослинному організмі концентрації антигенів, антитіл та вірусних частинок.

Тестування садивного матеріалу — оцінювання відповідності якості садивного матеріалу щодо вимог до відповідних категорій садивного матеріалу.

Технічна стиглість плодів — ступінь стиглості, при якому плоди та ягоди набувають оптимальних технологічних властивостей для переробки на певні продукти.

Товарна обробка плодів — сортування, калібрування і пакування плодів та маркірування тари.

Торгівля посадковим матеріалом — володіння з метою продажу, пропозиції (надання) на продаж будь-якої поставка або

передача з метою промислового використання садивного матеріалу у відношенні третіх сторін за винагороду або без неї
Трав'янисті кущі – недовговічні скороплідні рослини, які мають невелике (до 25...30 см) надземне стебло з сланкими пагонами і кореневище.

Третє поле розсадника — структурна одиниця відділення вирощування саджанців, де протягом вегетаційного періоду формується добре розвинені стандартні дворічні саджанці.

У

Умовна коренева шийка — коренева шийка вегетативно розмножуваних рослин, яка умовно розділяє корінь і стебло та утворюється в будь-якому місці на рівні ґрунту.

Урожай — продукція, одержана при вирощуванні певної плодової чи ягідної культури.

Урожайність — середній урожай з одиниці площі.

Ф

Фенологічні спостереження — спостереження за фазами росту та розвитку рослин.

Фенологічні спостереження — спостереження за фенофазами росту та розвитку рослин.

Фенофази — спадково обумовлені, закономірно і послідовно повторювані в річному циклі явища росту і розвитку окремих органів та рослин в цілому.

Флянець — укорінена розетка листків, садивний матеріал суниці.

Формувальне обрізування — вид обрізування, спрямований на створення крони, зручної для догляду, добре освітленої, з певною щільністю багаторічних та обростаючих гілок.

Формування «Зигзагоподібна крона» (формування «Хайтек») — формування, пр. якому щорічно видаляється провідник, замість якого до колу підв'язуються конкуруючий пагін, розташований поруч.

Формування «Кніп-баум» — формування, при якому окулірування сорту проводять на висоті 20,0...30,0 см,

саджанець має розгалужену крону з масовим закладанням генеративних бруньок.

Формування «Струнке веретено» — формування, при якому створюється міцний вертикальний стовбур, бічні гілки розташовуються під прямим або тупим кутом шляхом їх відгинання або обрізування на нижню бокову гілочку і після 3...4-х річного плодоношення замінюють на нові.

Формування «Французька вісь» — формування при якому не допускають бічні напівскелетні розгалуження, а формують плодові гілки, які поновлюються через 2...3 роки шляхом обрізування «на пеньок».

Формування крони — створення певної конструкції дерева з відповідними габітусом і розміщенням основних і обростаючих гілок.

Фумігація садивного матеріалу — обробка викопаних саджанців фумігантами (за наявності шкідників) перед закладкою їх на зберігання.

Ц

Центральний провідник — частина стовбура між штаблом і пагоном подовження.

Циклічна зміна гілок — генетично обумовлений процес, пов'язаний з різними строками появи гілок і різною їх довговічністю, завдяки чому крона поповнюється новими сильними гілками замість усихаючих, а дерево зберігає здатність до плодоношення протягом багатьох років.

Циклічна зміна гілок — генетично обумовлений процес, пов'язаний з різними строками появи гілок і різною їх довговічністю, завдяки чому крона поповнюється новими сильними гілками замість усихаючих, а дерево зберігає здатність до плодоношення протягом багатьох років.

Циклічне обрізування — система обрізування, при якій щорічно омолоджують певну частину обростаючих гілок (1/3...1/5 крони), яким понад 4 роки.

Чаша — один з різновидів круглястих крон, що формується з 3...5 скелетних гілок першого порядку без центрального провідника.

Ч

Чаша — різновид круглястої крони, що формується з 3...5-ти скелетних гілок першого порядку без центрального провідника.

Чеканка — обрізування на 2...3-річну деревину верхівок ослаблених гілок, що містяться на периферії крони.

Чистосортність насаджень — відношення числа рослин основного сорту до кількості рослин на даній площі насаджень, виведене у відсотках.

Ш

Шаховий спосіб розміщення дерев — спосіб, при якому уявні лінії, що з'єднують найближчі рослини, утворюють трикутник.

Шкілка сіянців — структурна одиниця плодового розсадника, в якому з насіння вирощують сіянці насінневих підщеп протягом вегетаційного періоду.

Шкілка ягідна — ділянка розмноження, призначена для вирощування щеплених і кореневласних саджанців кущових ягідних культур.

Шорець — плодоносна гілочка віком до 5 років, довжиною до 10,0...15,0 см, з укороченими міжвузлями, зближеним розміщенням бічних, здебільшого генеративних бруньок, з верхівковою ростовою, або ж часто закінчується колючкою.

Шпорка — плодове утворення довжиною до 10,0...12,0 см з загостреною верхівковою вегетативною брунькою, або колючкою та боковими генеративними бруньками.

Штамб — нижня частина стовбура між кореневою шийкою та першою основною гілкою.

Штучна крона — крона, в якій розміщення гілок та орієнтація їх у просторі має істотні відмінності від природного їх розташування.

Щ

Щепа — новий рослинний організм, що утворився внаслідок зростання прищепи і прищепи.

Щеплення — з'єднання певних частин підщепи і прищепи з метою їх подальшого зростання і утворення єдиного організму.

Щеплення проміжною вставкою — щеплення, при якому між підщепою та прищепою вставляється проміжна вставка (інтеркаляр), яка запобігає їх несумісності або впливає на силу росту і морозостійкість прищепи.

Я

Яблуко — плід зерняткових порід, який утворюється із нижньої зав'язі п'яти плодолистиків, квітколожа і чашечки.

Ягідництво — сукупність рослинницьких галузей, об'єктом культури яких є вирощування ягідних рослин з метою виробництва плодів для споживання у свіжому вигляді та забезпечення переробної промисловості сировиною.

Ягідні культури — плодові культури, які формують ягодоподібні плоди.

Ягода — плід із соковитим багатонасінним оплоднем.

Якість насіння — сукупність показників, які характеризують належність до відповідного товарного сорту.

Якість садивного матеріалу — відповідність садивного матеріалу комплексу вимог, передбачених нормативними документами.

Ярусна крона — крона, основні гілки якої розміщені ярусами по 2...5 штук в кожному.

Ярусність — властивість плодових рослин утворювати групи сильних пагонів із суміжних бруньок через певні проміжки на стовбурі, гілці тощо.

Ярусність* — властивість рослин утворювати групи сильних пагонів із суміжних бруньок через певні проміжки на стовбурі чи гільці.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Гель І. М. Біологія і морфологія плодових культур : методичний рекомендації для студентів спеціальності 6.130103 «Плодоовочівництво і виноградарство». Львів, 2007. 30 с.
2. Гель І. М. Систематика плодових культур : курс лекцій. Львів, 2009. 49 с.
3. Гулько Б. І. Плодівництво : практикум для виконання практичних робіт студентами рівня акредитації вищої освіти «Бакалавр». Дубляни : ЛНАУ, 2009. 98 с.
4. Гулько Б.І. Інтенсивна технологія вирощування яблуні : навчальний посібник. Дубляни, 2015. 70 с.
5. Козлова О. П., Домарацький Є. О. Практикум з плодівництва. Херсон : Олді-плюс, 2021. 146
6. Плодівництво : посібник / В. В. Заморський та ін. Умань : Світ, 2009. 414 с.
7. Самойленко Т. Г. Каталог садивного матеріалу плодових культур. Корпорація «Миколаївсадвинпром» / уклад. Т. Г. Самойленко, М. О. Самойленко, В. Д. Бушилов. Миколаїв : Іліон, 2018. 224 с.
8. Самойленко М. О., Самойленко Т. Г. Плодівництво : словник термінів. Миколаїв : Іліон, 2015. 244 с.
9. Самойленко М. О., Самойленко Т. Г. Садівництво : словник термінів. Миколаїв : Іліон, 2023. 416 с.

Довідкове видання

ПЛОДІВНИЦТВО

Термінологічний словник

Укладачі:

Самойленко Микола Олександрович
Буцик Роман Миколайович

Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 3,94

Тираж: 40 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від. 20.02.2013 р.

*****

2023